că cuvântul acesta s'a întrebuinţat la Slovacii din nordul Ungariei ca numirea unei ocupaţiuni, propriu zis a păstorului de oi.

Ciobanii din jud. Liptó se numesc *valachi*; baladele, cântecele etc. care vorbesc despre aceşti valachi, se numesc *valasca-doine*, sau cântece.

Incă din 1842 îşi aduce aminte *T. Lehóczky* de o astfel de baladă în care se află versul următor:

„— Všeci boli *valaszi*,
A len jeden Kompan
Chitili ho za *vlaszi*.
Metali ho szemtan".

Adică: „Erau toţi ciobani şi numai unul student, s'au apucat de părul lui şi l'au împins..."

Intr'o doină se plânge baciul, că ciobanul — *valach* — nu vine la vreme să mulgă oile. Pe urmă se dovedeşte, că de aceea nu vine, fiindcă l-au dus ca soldat.

„Bača sa čuduje, čo *valach* ne ide?
Bača ovce doji, *valach* nic nechodi.
Uz sa tie ovečky hore grunom pasu:
Valach ma kol seba už vojansku chasú".

Adică: „Se miră baciul, de ce nu vine ciobanul, baciul mulge oile, ciobanul umblă departe. Turma paşte la colină, ciobanul se plimbă acum în haine milităreşti".

T. Lehóczky, mai dă alte 5 exemple din care se vede că cuvântul *valach* la Slovaci nu însemnează naţiune, ci ocupaţiune, e numele păcurarului, sau ciobanului, al ciorângului, cu un cuvânt: al îngrijitorului oilor. **M. Roska.**

„Urmarea lui Christos" în românește.

Pentru completarea ştirilor ce avem despre activitatea traducătorilor noştri din sec. al XVIII-lea, vom rezumă în cele ce urmează diferitele traduceri ce s'au făcut cărţii „Imitatio Christi", în limba română.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cea mai veche tălmăcire, „după limba grecească", datează din 1774, April 8, datorită dascălului ardelean Ioan Duma din Braşov, şi poartă titlul: „Mângăerea sau urmarea lui Hristos". In „*Revista istorică*" [1] am cercetat această traducere, după un

[1] Pe 1915, p. 70 şi urm.

BDD-A14706 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:27

manuscript (însuşi originalul lui Ioan Duma) aflat în biblioteca Internatului Teologic din Bucureşti[1], iar dl Alex. Lăpedatu[2] ni-a dat apoi unele amănunte folositoare în privinţa familiei Duma.

A doua traducere a vestitei cărţi se datoreşte lui Samuil Clain, în 1803[3], tipărită de Ioan Bob în 1812, la Blaj.

A treia o avem de la Gavriil Munteanu, cunoscutul profesor de la seminarul din Buzău şi iscusit traducător. El face traducerea după originalul latin — ceea ce surprinse pe mulţi, pe timpul acela[4], — şi se întitulează: „Toma a Kempis despre imitaţiunea lui Christosu, tradusu romanesce de pre originalulu latinu de Gavriilu Popu canonicu, Blasiu". O nouă ediţie s'a dat, tot în Blaj, la 1893. După aceasta, dăm începutul traducerii: *Cartea I-a.*

Indrumări, cari potu fi folositorie celoru ce vreu se duca vietia spirituala.

Capu I. Despre imitatiunea lui Christosu şi despre contemnarea toturoru vanitatiloru lumei.

1. Celu ce vene dupa mene, nu va amblà intr'intunerecu, dice Domnulu. Aceste sunt cuventele lui Christosu, prein cari ne indemna se urmăm vietia şi poftele lui, deca intr'adeveru dorimu se ne luminămu şi se scapămu orbia animei. Principala nostra silintia se fia dara a meditâ despre vietia lui Iisusu Christosu".

A patra tălmăcire, mai mult o prelucrare — dar cu multe schimbări — a tipărit-o Iosif Gheorghian, Mitropolitul Primat, Bucureşti 1901, cu titlul: „*Urmarea lui Iisus Christos,* tradusă de G. Munteanu, cu reflexiuni la finele fiecărui capitol, traduse de Iosif, Mitropolit Primat, tipărită cu înalta binecuvântare şi aprobare a sf. Sinod, de un creştin ortodox".

Ca să se vadă întru cât atârnă această ediţie de lucrarea lui Gavriil Munteanu, dăm începutul ei:

Cartea I. Cap. I. Urmează lui Iisus Christos şi te leapădă de toate deşertăciunile lumii.

1. „Cel ce vine după mine, nu va umblà întru întuneric" (Ioan 8, 1—2) zice Domnul. Acestea sunt cuvintele lui Christos

[1] In vremea ocupaţiei, Bulgarii au nimicit manuscriptele, care proveneau de la Căldăruşani!

[2] *Bis. ort. română* an. XXXIX, p. 952—966.

[3] Bianu-Hodoş, *Bibl. rom. veche* III, p. 62 şi N. Iorga *Ist. bis. rom.* II, p. 214 unde trebue îndreptat: 1812, anul tipăririi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BDD-A14706 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:27

cu care ne îndemnăm ca să vieţuim după pilda vieţii lui: de voim a ne lumină cu adevărat şi a ne slobozi de toată orbia inimii. Drept aceea fapta cea mai mare a noastră să fie a cugetà întru vieaţa lui Iisus Christos" [1].

Pe lângă aceste patru versiuni, fiecare cu rolul şi caracteristica ei, mai există una, datorită unui monah din centrul cărturăresc de la Râmnic, la sfârşitul sec. al XVIII-lea. Posedăm manuscriptul acestui monah, care se ascunde supt iniţialele *N. N.* Singura deslușire, de la sfârşit, zice: „S'aŭ prescris această sfântă şi d[u]mnezeiască carte ce să numeşte *Urmarea Domnului* la întâiul an al Prea sfinţi[e]i sale noului Episcop Iosif, cu toată cheltuiala prea cuvioşi[e]i sale părintelui Parthenie Arhimandrit proin igumen Argeş, prin osteneala prea smeritului între monahi Dositheiu al lui D[u]mnezeu nevrednic rob, la anul 1794 Avg. 9". Stampilă mare cu iniţialele: *A Ar*[geşului].[2].

Prin urmare traducerea aceasta, pe care o transcrià monahul Dositheiu la Argeş în 1794 datează din acei ani şi trebue aşezată, ca ordine cronologică, între versiunea lui Duma şi cea a lui Clain.

Din precuvântarea către Domn şi cea către cititori mai rezultă că tălmăcitorul a lucrat şi din recunoştinţă, — „pentru o arătare şi un semn al marei alegeri şi cinste ce Iţi sânt datoriŭ" — zice el Domnului — „ca să cunoşti cumcă măcar şi departe fiind, însă nu am uitat niciodată cumcă din toată inima sânt şi mă aflu nedezlipită pururea al Măriei Tale prea smerită şi netrebnică slugă".

Pentru comparaţie cu versiunile de mai sus, dăm aici acelaşi început, după manuscriptul nostru:

„*A Tomei de la Kempisu cartea I, cap. I.* Pentru urmarea lui Hs. şi pentru defăimarea tuturor deşertăciunilor lumii.

„Cel ce urmează mie nu va umblà întru întunerec, ci va aveà lumina vieţii", zice D[o]mnul. Acestea sânt cuvintele lui Hs., cu care ne înştiinţăm ca să urmăm vieţii şi obiceaiului lui, deaca poftim adevărat să ne luminăm şi să ne izbăvim din toată

[1] Copiile de la Cernica, cum e cea cu data de 1 Mart 1811, de Chipriian ierodiacon (N. Iorga în *Bis. ort. rom.* an. XXVI, p. 121) sânt făcute după traducerea lui Ioan Duma.

[2] Lămurirea aceasta este scrisă în întregime de altă mână, diferită de a originalului.

BDD-A14706 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:27

orbiciunea inimii. Drept aceaia toată nevoința noastră cea desăvârșit să să îndeplinească întru vieața lui Hs."

Precum toți tălmăcitorii au arătat marea însemnătate a cărții, tot așa și monahul nostru. Gavriil Munteanu și, după el, Iosif au arătat că „Urmarea lui Christos" este cea mai frumoasă carte „care a ieșit din mâna oamenilor", în afară deci de Evanghelie, care este de la Dumnezeu. Aceeași simțire se desprinde și din cuvintele de introducere scrise de tălmăcitorul nostru, care iscălește numai *N. N. P*[ăcătos] și care, ostenitor necunoscut, din lumea monahilor paisieni, zice că citește această carte *„în doaozeci și noao de ani, în toate zilele"* — deci erà înnaintat în vrâstă.

Econ. **D. Furtună.**

Genitive feminine formate cu articolul prepozitiv.

Genitive masculine formate cu articolul prepozitiv se întâlnesc, mai ales în toponimie, mai des decât cele feminine[1]. De aceea voiu da aici câteva exemple de genitive feminine formate cum am spus, petrificate și păstrate în graiu până astăzi. Câteva din ele sânt toponimice, altele nume de persoană, iar unul e din domeniul botanicei. Toate sânt de pe Valea-Someșului.

Trei din ele mi le-a comunicat dl Dr. Ioan Vaida din comuna Olpret, jud. Solnoc-Dobâca Pe hotarul acestei comune se găsește un deal care poartă numele *Dâmbu' lui Craiu* (cf. *Piatra lu Craiu* lângă Zârnești, jud. Făgăraș), iar altul *Dâmbu' i cioară,* care literar ar fi *Dâmbul cioarei* s. *ciorii,* apoi *Râpa i Pòtorii.* Al treilea e numirea floarei *Lamium purpureum,* care românește se chiamă: *sugel* s. *urzică-moartă* s. *pizda țigâncii,* care la Olpret se numește *pizda i țîgancă.* Exemplele 1 și 2 nu au nevoie de nici o explicare, deoarece astfel de construcții nu sânt rare în limba veche, și noi le înregistrăm aici numai pentru că se mențin încă în limbă. Trebue însă să ne oprim asupra numirii *Râpa i Pòtorii.* E adevărat că noi avem în limbă cuvântul *potor* însemnând o monedă, veche (cf. *Nu face nici doi potori.* Poiana, jud. Bistrița-Năsăud, com. S. Pop), dar considerând con-

[1] Cf. Ovid Densușianu, *Urme vechi de limbă în toponimia românească.* Anuarul Seminarului de istoria limbei și lit. rom. de pe lângă Facultatea de lit. din București publicat de ... București, 1898, pp. 4 ș. u.; S. Pușcariu: *Der lu-Genetiv im Rumänischen. ZRPh.* 1921.; V. Bogrea, *Studii de semantică.* Acest volum, pp. 407 și 427.

BDD-A14706 © 1922-1923 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:27